

Ögonblicksbilder från Kolema II.

En sensommardag i slutet av 1930-talet vandrar en gammal man runt i sin välskötta trädgård i Kolema. Han är kort och bred och trots det varma vädret klädd i kostym, vit skjorta och slips. På huvudet sitter en elegant hatt och i handen har han sin silverkrönte promenadkäpp. Han går i sina snörkängor mellan färgglada rabatter med flox, riddarsporre och gladiolus. Gångarna är kantade av buxbom, de leder till en låg häck utmed södra tomtgränsen och vid denna stannar mannen och spanar fundersamt mot de hus som ligger i den gamla byns mitt.

Några pojkar kommer skuttande längs vägen. På de bara knäna syns en och annan skråma, kanske kan det anas en brunröd fläck efter ett mor baddat en ovanligt svår skråma med jod-sprit. Skolan och allvaret har nyss börjat för några av dem, men just nu bekymrar det inte pojkarna. De får syn på mannen i trädgården och blir stilla, mössorna åker av och de bugar artigt. "God dag, farbror Johannes." säger en av de äldre och de andra mumlar med. "God dag, pågar" säger den gamle, kanske ler han lite, det syns inte bakom det långa, vita skägget. Pågarna sneglar på varandra, osäkra om de har hälsat tillräckligt artigt, vet inte om de vågar fortsätta sin lek.

Bortom trädgården pågår skördearbetet. En självbindare dragen av tre hästar gör den tyngsta sysslan, kusken följer uppmärksamt minsta rörelse hos både djur och maskin. På hans spända anletsdrag, kan man se, att han lyssnar noga till ljuden från den komplicerade utrustningen. En person går bakom, samlar snabbt ihop kärvar med moget vete och ställer dem mot varandra. Fem och par skall det vara, alla vända så att eventuellt regn vållar minst skada. Ardennerhästarna lunkar på i jämn takt, deras spända muskler skvallrar om tungt arbete.

Johannes Olsson tittar på Rävabacken upp mot Knutshög där skördearbetet pågår, han funderar på hur många människor som skulle ha varit sysselsatta med samma arbete före maskinernas tid. Kanske 4-5 män med liar och lika många kvinnor som band ihop kärvar? Längre tid hade de också behövt, mycket längre. Så tittar han på sitt fickur, silverrovan i dag, det är en vanlig veckodag, och drar sig upp mot huset samtidigt som fönstret till verandan öppnas och en kvinna i blå klänning, vitt förkläde och spetskantad snibb över håret kommer ut på trappan. Han går mot det väntande kaffet med belåten min. "Fint väder i

dag, Betty" säger han "lämpligt att ta vetet, tycker hon inte?" Betty nickar, säger herr Olsson det, så är det säkert rätt. De följs sakta åt uppför verandatrappan kantad av rosenbuskar och pelargonior i krukor. Efter kaffet, skorporna och sockerkakan reser sig båda, Olsson går in på "kontoret" och Betty går till köket för att förbereda middagen. Johannes blickar ut genom det halvöppna fönstret mot Knutshög, gården som han ägde och brukade i 30 år, den skymtar bakom kullar och snår. Där har han bott större delen av sitt liv, först tillsammans med föräldrar och syskon, sedan med sin alltför tidigt bortgångna hustru. Nu har han bott här i den röda tegelvillan som han döpt till "Hemmet" i drygt tjugofem år. Nära villan ligger ett mindre, likadant hus, med Bettys tjänstebostad och ett stort vedförråd som innehåller det bränne som behövs de kommande två åren.

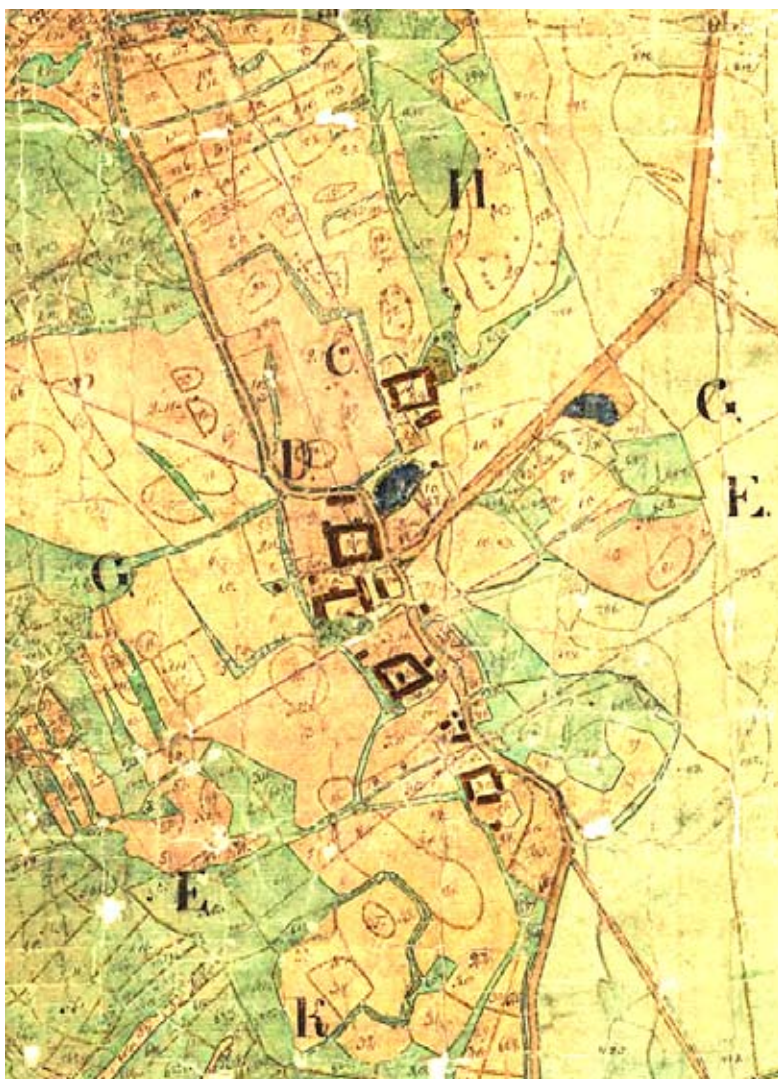
En nyckel skramlar lite, en låda dras ut, handlingar lyfts försiktigt fram. Glasögon justeras för att snart åter föras upp i den rynkade pannan. Dessa gamla protokoll har Johannes Olsson läst så många gånger, att han kan den utantill. Numera tycker han bäst om att minnas hur mor, Maria, berättade det som protokollen beskriver. Hur de hade städlat och putsat och fejat i flera veckor inför den dag, när de fina

herrarna skulle komma, för att besiktiga deras hem. Titta och mäta och gå runt överallt skulle de, det hade far sagt. Mor var förskräckt, det var oktober och lerigt och blött överallt, men de hade gemensamt funnit på råd: drängarna skickades till skogs för att hämta ris som kunde bredas ut framför dörren och en bit ut på den kringbyggda gården. Och så stod de där, den 19 oktober 1833, far med mössan i handen och mor med händerna sedesamt dolda under förklädet och det enda barnet, tioåringen Maria, förskräckt bakom mor, när vagnen rullade in på gården. Två män klev ur, plötsligt hördes ljud från hela byn, alla ville ta del av händelsen.

Johannes Olsson har tagit av sig kavajen och satt sig i sin gungstol, han gungar försiktigt och repeterar syneprotokollet, bevitnat av myndighetspersoner.-En fyrhängad gård, väl hållen, med bostadslängans skorstensmurningoch bakugn i gott skick. Samtliga byggnader var tre och en halv aln höga,(210 cm.) Störst var bostadslängan, 20 meter lång och sex meter bred, husen var byggda i trä med halmtak. I västra längan av den kringbyggda gården fanns en vagnsport.- Nu blev allt synat och värderat, byns ägor skulle delas så att var gård fick bara ett stycke åkermark, ett stycke ängsmark och en bit skog, inte som tills nu, en bit jord i varje stycke av byns mark. En enda brukningsenhet kunde på så sätt bestå av över etthundra olika markområden. Någon måste flytta från den existerande bykärnan, annars skulle det bli alltför långt till den egna marken. Samtliga bönder i byn skulle bidra till kostnaderna i samband med flytten, kronan skulle också skjuta till en summa. Johannes ler, han har länge varit direktör i Röstånga Sparbank och njuter av den ordning och reda i penningärenden som protokollen uppvisar. Själva syneprotokollet lästes upp av klockareprästen Samuel Holm i byns kyrka, om någon ville och vågade protestera fanns möjligheten.

Byborna förde sedan noggranna anteckningar över gårdens förväntade och faktiska skördeutfall under åtta år, alla var överens om att skiftet måste genomföras, men ingen skulle drabbas ekonomisk mer än någon annan. Detta protokoll ligger också på skrivbordet, och även den köpehandling som förre bonden på Knutshög sätter främst. Hans morfar, Ola Nilsson, köpte ett ryttartorp av kronan

Kolema by 1831, före skiftet.

några år före skiftet, handlingen är delvis förtryckt, delvis ifylld. I texten redogörs för den lagstiftning som gör det möjligt att omvandla kronomark till mark ägd av en enskild bonde. Lagen är från 1682, har bekräftats och moderniserats två gånger under 1700-talet och tillämpas här i det "etttusende åttahundra ochtjugondesjätte året efter Vår Herre Jesum-Kristii födelse." Gungstolen knarrar snabbare nu, ivrigare.

Så reser farbror Johannes sig upp, han tittar ut genom fönstret åt söder nu, där ser han platsen där farfars och farmors gård låg, byggnaderna är borta sedan länge, men nya hus finns på tomten. Pojkarna som hälsade så artigt de kunde för en stund sedan släntrar längs vägen. Långa är de och raka i ryggen som militärer, jojo, han vet nog vilka de är. Han kände deras far- och mor-föräldrar, liksom han känner alla andra som bor i byn, det är inte så många längre, jordbruksarbetarna har försvunnit, maskiner används alltmer. Så är den nya tiden, saker och ting förändras, det är oundvikligt.

Anita Ockborn